

UMJETNIČKA ŠKOLA LUKE SORKOČEVIĆA DUBROVNIK

DRŽAVNI
ARHIV
DUBROVNIK

150
NESC
BROV
NIK

Galerija mladih, Branitelja Dubrovnika 45
23. listopada 2024.

Projekt/izložba

Potaknuti obilježavanjem 45. obljetnice upisa Staroga grada Dubrovnika na UNESCO-v *Popis svjetske baštine*, kao i nedavnim upisivanjem arhivskih fondova iz razdoblja Dubrovačke Republike na UNESCO-vu listu *Sjećanje svijeta*, učenici četvrtog razreda Slikarskog odjela Umjetničke škole Luke Sorkočevića Dubrovnik, uz podršku Grada Dubrovnika, realizirali su radionicu / izložbu: „Pismo arvacko“.

Ovim se projektom željelo upoznati učenike Slikarskog odjela UŠLS Dubrovnik, ali i širu javnost, s jednim važnim dijelom pisane hrvatske baštine - hrvatskom ćirilicom.

O tom pismu, kojim se u svojoj službenoj korespondenciji koristila i stara dubrovačka kancelarija, akademik Josip Bratulić je primijetio: „Za razliku od drugih europskih naroda i njihove pisane kulture, koja je uglavnom jednopismena, hrvatska pisana kultura od svojega je početka tropismena. Hrvatski se jezik piše i tiska na latini, glagoljici i ćirilici, često na istom prostoru, ponekad i za slične svrhe. Hrvatska ćirilica nije pretežno služila u liturgiji te je i hrvatski jezik njome pisan bliži živom govoru. Od Povaljske listine (1184.), natpisa na stećcima i isprava najviše se zadržala kao poslovno pismo u kancelarijama u Dubrovniku... U povijesti hrvatske pismenosti tim su pismom rano tiskane knjige, od Dubrovačkog molitvenika (1512.), preko protestantskih izdanja do bogate franjevačke nabožne književnosti... U franjevacu u Bosni i Hercegovini obaveza je mladih klerika bila poznavanje svih triju pisama.“

Obzirom da je upisom arhivskih fondova, u kojima se nalaze i dokumenti pisani hrvatskom ćirilicom, ta naša baština postala dio ne samo europske, nego i svjetske baštine, smatrali smo osobito važnim upoznati se s pismom koje zbog različitih nacionalno-integracijskih previranja na ovim prostorima i danas podliježe brojnim predrasudama, u kojima, nažalost, još uvijek sudjelujemo.

Radionica se sastojala od nekoliko dijelova. Najprije je u sklopu nastave Povijesti profesorica Marija Milošević Nodilo održala stručno predavanje učenicima drugog, trećeg i četvrtog razreda na temu tropismenosti Hrvata u srednjem vijeku, s naglaskom na ćirilsku baštinu.

Nakon toga u Državnom arhivu u Dubrovniku, kroz stručno vodstvo, učenici su se upoznali sa sačuvanim arhivskim primjercima toga pisma.

Slijedio je posjet izložbi u Kneževu dvoru pod nazivom *Dubrovnik i UNESCO*.

Tijekom nastavnog procesa kroz predmete Crtanje i slikanja, Slikarske tehnike i materijali, Slikarska tehnologija, te Restauriranje i slikanje kopija, učenici su se upoznali s korištenjem različitih elemenata likovnog jezika i likovnih tehnika, usvajajući načela i strukturu ovog pisma. Tijekom rada interpretirali su slova ćiriličnog pisma kroz razne skice u suhim i mokrim crtačkim tehnikama, razvijajući vlastiti izraz sve do izvedbe vlastitog inicijala, koristeći kombinirane slikarske tehnike, te tehniku pozlaćivanja na mikstionu na papirnatom nositelju.

Izvedeni radovi svjedoče izuzetno zanimljive dekoracijske elemente koji su uz izrađeni inicijal, uz gotovo mitološke asocijacije, pa i arhetipske momente, najsnažnije izrazili osobnost svakog učenika, te doprinijeli uvjerenosti likovnoga izraza.

Završni dio ove radionice je izložba na kojoj će javnosti biti prezentirani učenički radovi. Izložba će zasigurno biti i mjesto na kojem će se pitanje ćirilskog pisma, kao našeg „Pisma arvackog“, nanovo aktualizirati.

Ivana Selmani, prof. savjetnik

S realizacijom projektnih ciljeva započeli smo na satovima redovne nastave povijesti upoznavanjem učenika s pojavom tropismenosti Hrvata u srednjem vijeku. Tako su učenici imali prilike saznati da se na povijesnom hrvatskom prostoru, uz već dobro poznata pisma, latinicu i glagoljicu, pojavila i ćirilica. Stigla nam je tzv. *južnim putem* širenja ćirilometodske baštine, s prostora današnje Makedonije. Pronalazimo je najprije na epigrafskim spomenicima iz 11. i 12. stoljeća (Humačka ploča, Povaljski prag) a potom i na ispravama na pergameni, omiljenom srednjovjekovnom materijalu za pisanje. Prisjetili smo se najvažnijih tekstova zapisanih ćiriličnim pismom, Povelje Kulina bana i Poljičkog statuta, a saznali smo da takvih zapisa i tekstova ima još jako puno. Upotreba ćirilice razvija se do 15. stoljeća kada se u potpunosti oblikovalo ono što zovemo zapadnom, hrvatskom ćirilicom ili bosančicom u smislu razlikovanja ove ćirilične varijante od tzv. istočne ćirilice. Specifičnost je zapadne ćirilice u tome što je dozvolila prodor elemenata glagoljice u svoja rješenja "pismena". Zanimljiv je u smislu imenovanja toga pisma upravo Poljički statut koji to pismo naziva "pismo arvacko".

Tri su osnovna tipa hrvatske ćirilice: bosanski, poljički i dubrovački.

Ćiriličnim su se pismom koristili u Dubrovačkoj Republici poglavito u diplomatske svrhe (prepiska sa susjednim vladarima), ali postoje i brojne oporuke, primjeri liturgijskih ćiriličnih spomenika, čak i književnih... Zanimljiv je tako ćirilični prvotisak, ćirilički molitvenik rimokatoličkog obreda *Od blažene gospođe očičje* iz 1512. ili *Libro od mnozijek razloga* iz 1520. s najstarijim zapisanim primjerima tekstova dubrovačke lijepe književnosti.

Prilikom posjete Državnom arhivu u Dubrovniku gdje nas je dočekala arhivistica Paula Zglav imali smo priliku vidjeti neke od ovih dokumenata, pomnije proučiti ćirilična *pismena* a osobito smo bili oduševljeni prvim renesansnim stihovima u dvanaestercu zapisanima na marginama latiničkog statuta koji je nastao između 1421. i 1431.

Marija Milošević Nodilo, prof. povijesti

Ivana Bratanić

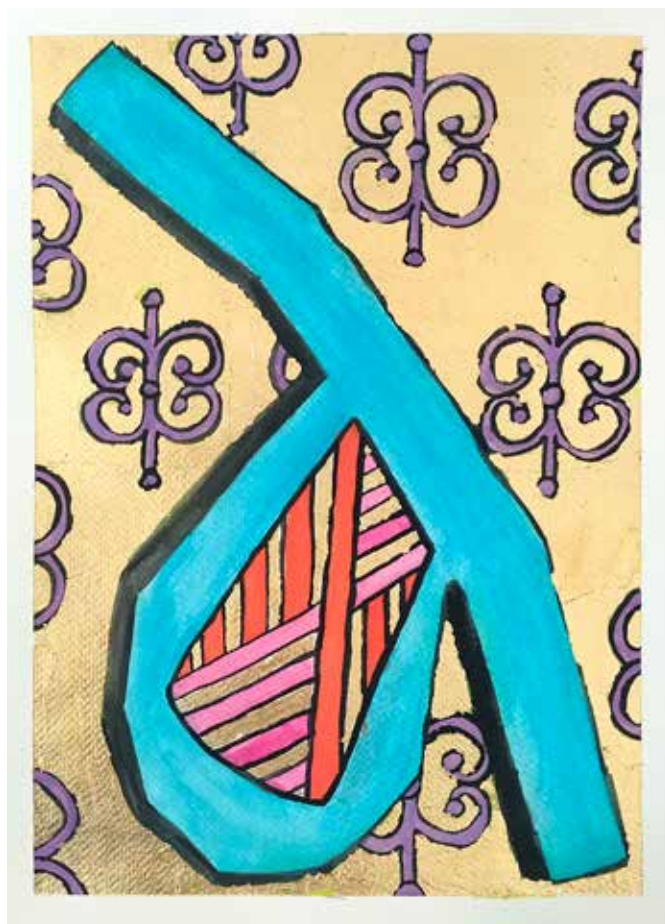
Lučia Galjer

Luciana Kapović

Mara Lešević

Antonia Muhoberac

Noemi Nešić

Leo Pivić

Nikolina Račić

Angela Salerno

Marijeta Šiša

Jana Vučković

Ela Žitković

U sklopu našeg projekta „Pismo arvacko“, učenici trećeg razreda slikarskog odjela Umjetničke škole bili su usmjereni na oblikovanje monograma vlastitog imena ćirilčnim pismom.

Kako donosi Hrvatska enciklopedija, **monogram** (kasnolat. Monogramma, od mono- +-gram), kratica je ili šifra za ime neke osobe napisane u obliku jedinstvenoga znaka koji se sastoji od jednog, dvaju ili svih slova imena te osobe. Povezana su tako da jednu crtu koristi više slova, a slova su različite veličine, napisana pravilno, ali i naopako, pa su kadšto teško prepoznatljiva ... Učestalija pojava monograma vezuje se uz prva stoljeća kršćanstva, kada se kao monogram počinje upotrebljavati onaj kojim su kršćani pisali Kristovo ime. Kristov monogram sastavljen je od dvaju početnih slova imena (grč. X i P – ΧΡΙΣΤΟΣ), ili kombinacije početnih slova drugih Kristovih imena, kojima se katkada dodaje sa strane A i Ω.

Nakon posjete arhivu, učenici su u razvijanju rada najprije analizirali i izvodili povijesne kaligrafske primjere: latinice - gotica semiquadrata te s druge strane ćirilice u brzopisnoj kurzivnoj formi povelje Kulina Bana.

Nakon izvedenih vježbi pručavajući primjere povijesnih monograma pristupili su oblikovanju vlastitih. Oblikovanje je svedeno na elementarne grafičke kontraste crnog i crvenog uz minimalne ornamentalne intervencije. Ključ za čitanje potpis je vlastitog imena uz monogram. Ovakva izvedba zahtijevala je prevođenje abecednih slova u ćirilčne, uz upoznavanje, a možda i usvajanje cijele azbuke pisma arvackog.

Luko Piplica, prof. savjetnik

Tonka Bender

Borna Erceg

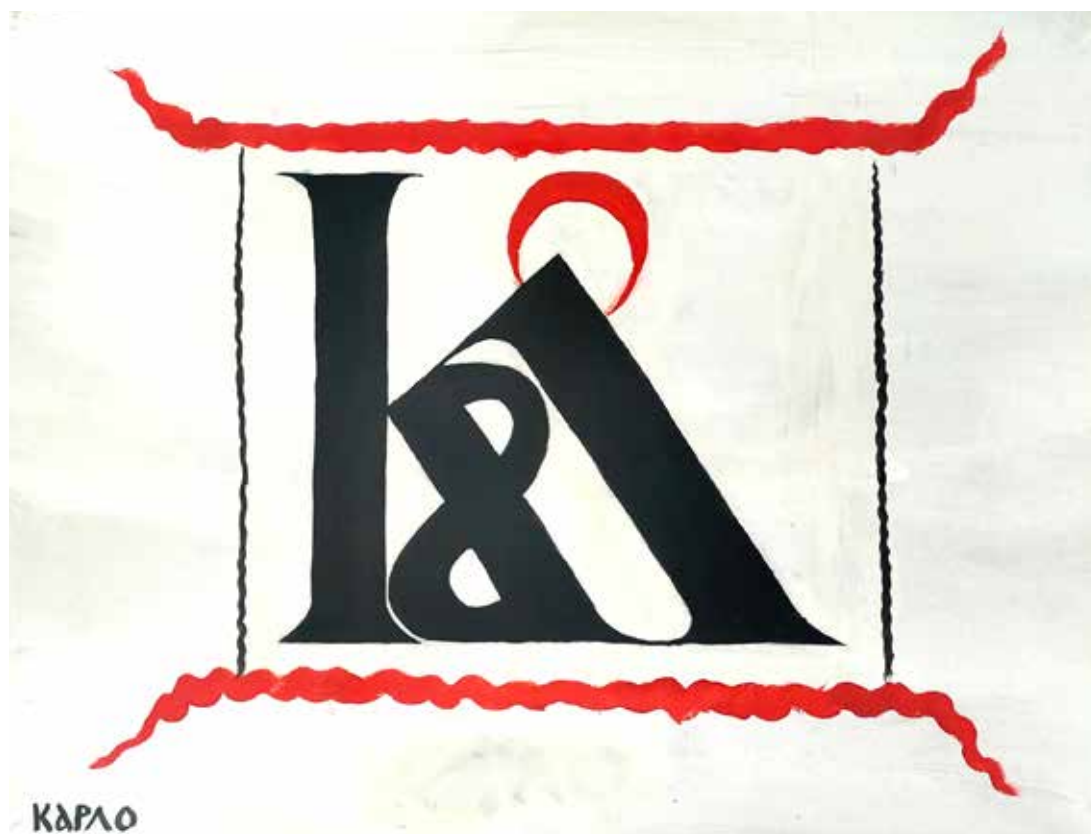
Ena Enver Knezović

Dora Krstović

Viktoria Kusalo

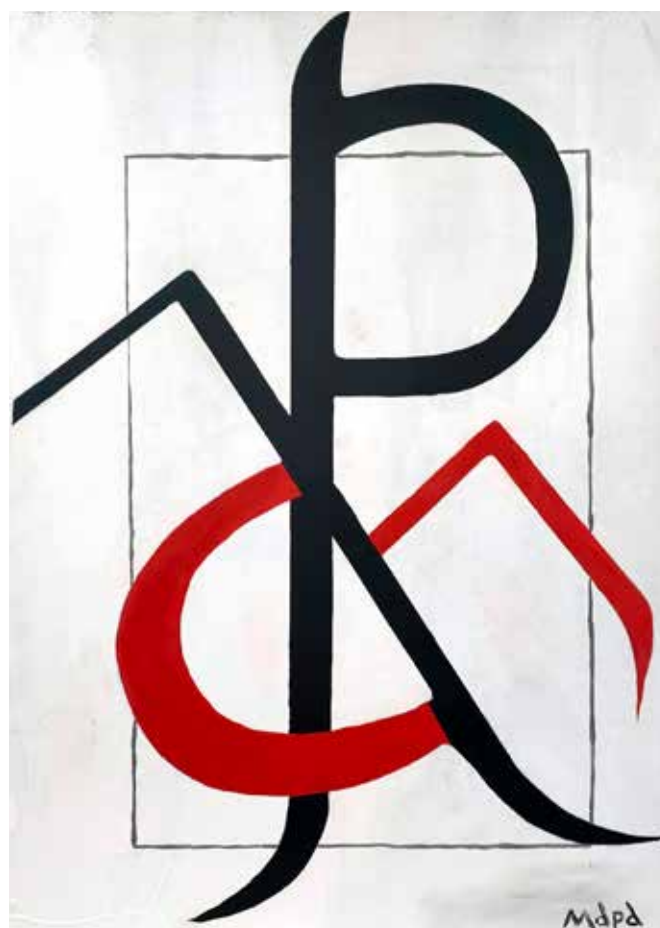
Karlo Miloslavić Fernandez

Naomi Mišić

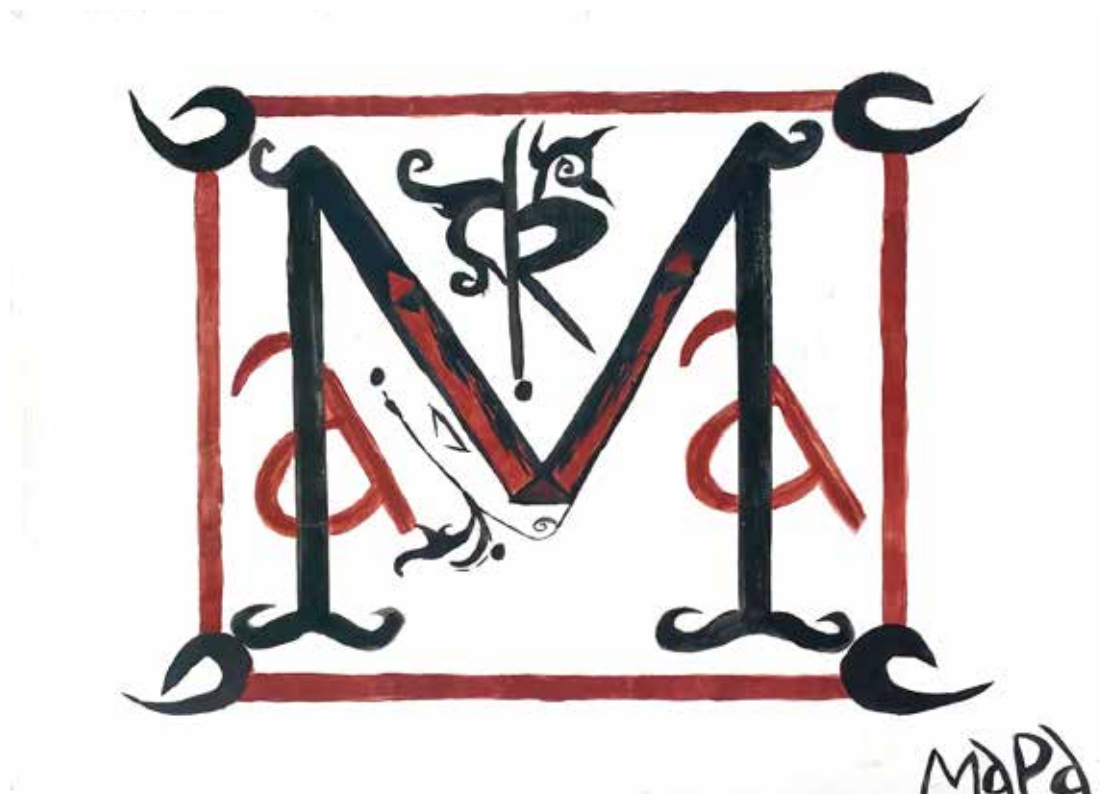
Margarita Pavlić

Mara Pende

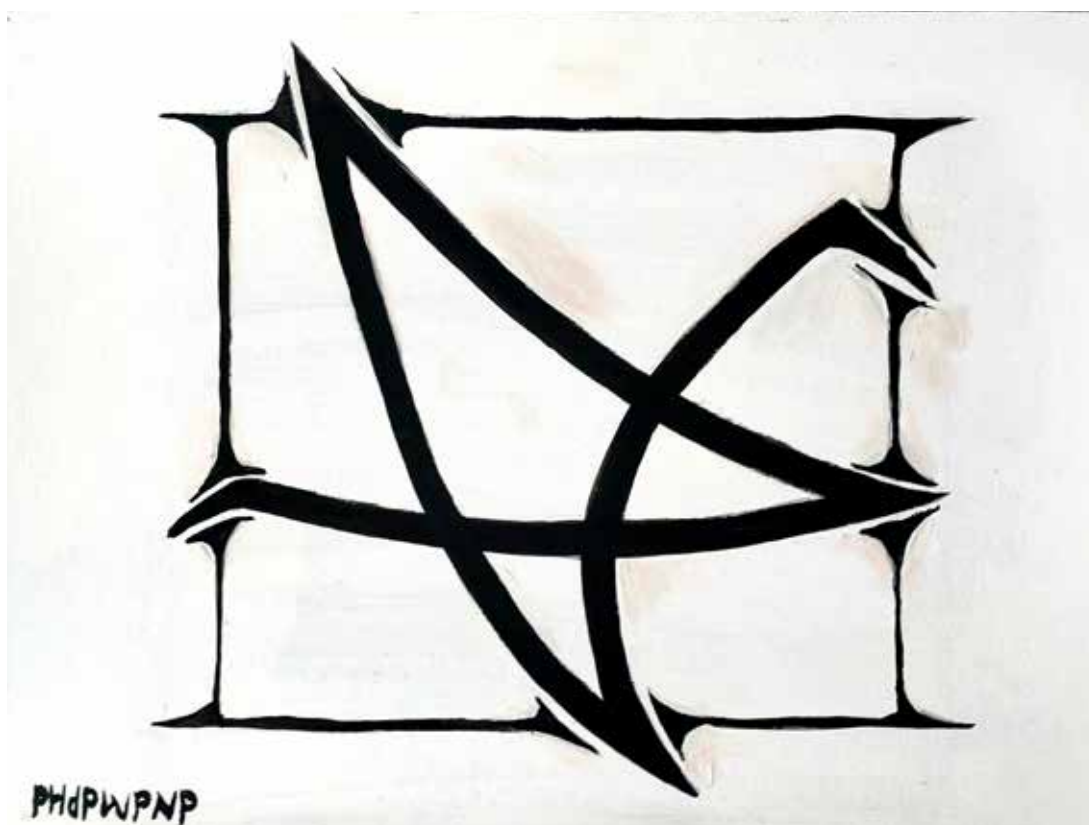
Klara Poković

Mara Raguz

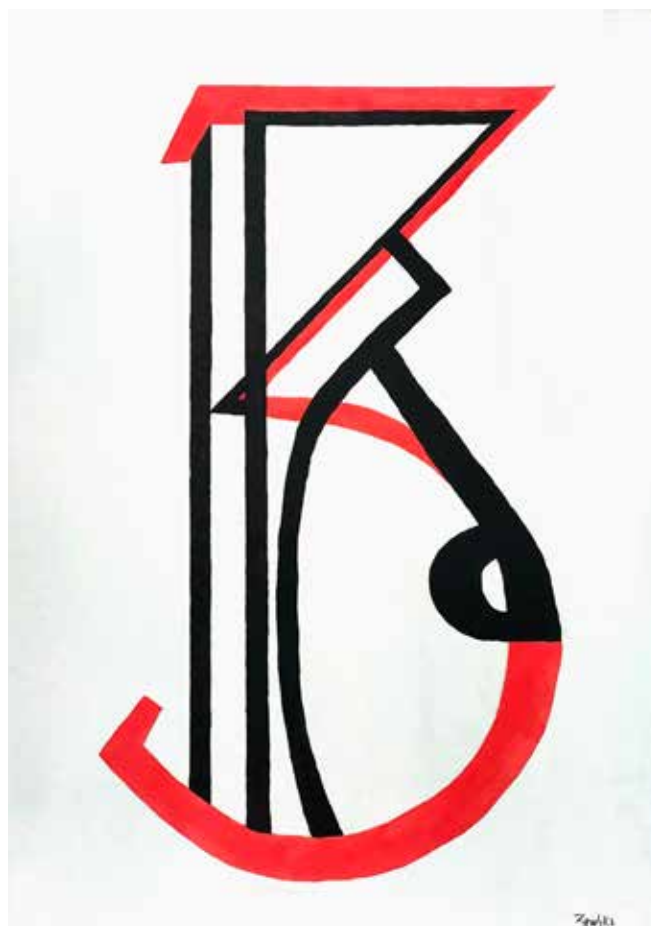
Petra Rašić

Anamaria Stanoš

Marija Šepić

Zrinka Šmanjak

Petra Topalović

Projekt/izložba: „Pismo arvacko“ je nastala povodom obilježavanja 45. obljetnice upisa Staroga grada Dubrovnika na UNESCO-ov popis svjetske baštine, kao i recentnog upisa 73 arhivska fonda iz razdoblja Dubrovačke Republike (1022. – 1808.) na UNESCO-ov popis „Sjećanje svijeta“

Prvi korak je bio posjet učenika Državnom arhivu u Dubrovniku uz stručno vodstvo arhivistice Paule Zglav. Tu su učenici dobili kompletan uvid u originalne dokumente, njihov izgled, sadržaj, svrhu i način izvedbe, kako podloga za pisanje tako i samog pisma. Fenomen koji je pri ovom posjetu bio vidljiv sam po sebi, a ujedno je i glavni motiv ove radionice je tropismenost hrvatske pisane kulture, u ovom slučaju s naglaskom na hrvatsku cirilicu. Kako je profesorica Marija Milošević Nodilo navela sve bitne činjenice o tome u svom tekstu, ovdje ću nadodati samo praktičnu realizaciju ciljeva projekta sa drugim razredom Umjetničke škole Luke Sorkočevića, smjer slikarski dizajner.

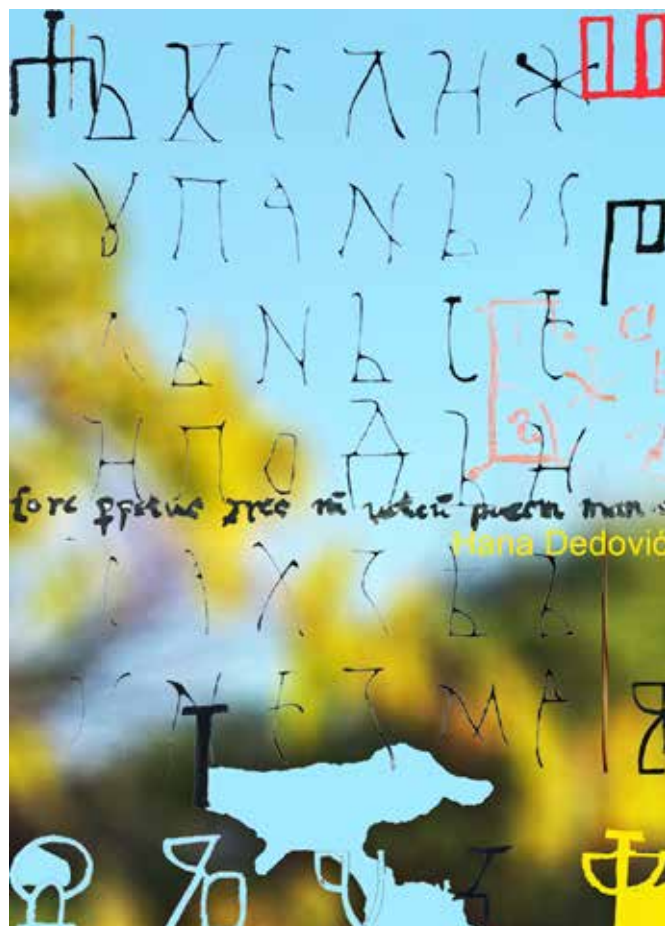
Nakon posjeta arhivu, krenuli smo u realizaciju likovnog djela koje će biti motivirano upotrebom triju pisama koje se koristilo kroz povijest hrvatske pisane prakse; glagoljice, latinice i hrvatske (dubrovačke) cirilice. Projekt nam se lijepo uklopio u kurikulum iz nastavnih predmeta *Pisma* i *Crtanja i slikanja*, tako da smo ga sadržajno mogli uklopiti u oba. Zadali smo si zadatak da izradimo svatko po jedan imaginarni plakat ili naslovnicu jedne knjige koristeći se gore navedenim pismima. Naslov ili pojmovni sadržaj ilustracije nije nam bio bitan, već smo pismo, tekst, tj. slova uzeli kao simbol ili znak, odnosno kao likovni element, najčešće kao crtež. Pisali smo slova na papiru, crtali ih i rekonstruirali, slikali manje uratke kombiniranim tehnikama koji su nam poslužili kao pozadina, a na kraju sve to kolažirali i obradili upotrebom kompjutorskih programa pridržavajući se određenih kompozicijskih načela.

Neki su od učenika imali i po više izrađenih rješenja, a izloženo je po jedan rad od svakog.

Viktor Daldon, prof.

Bačić Karla

Dedović Hana

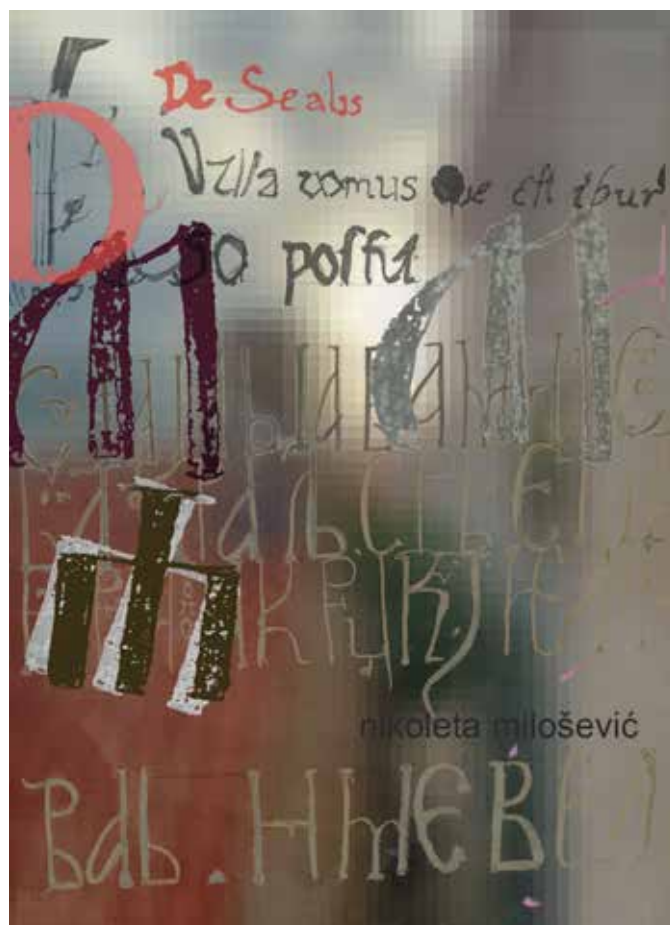
Erak Rita

Kralj Nika

Matana Nika

Milošević Nikoleta

Nadilo Anamarija

Njirić Marta

Obad Ines

Radetić Lara

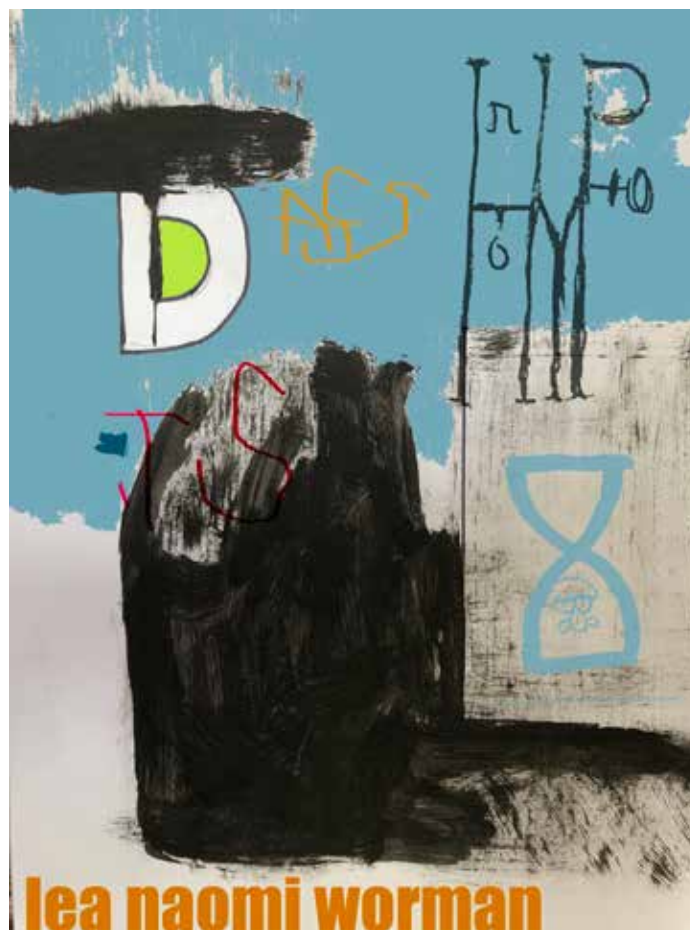
Rajačić Kristian

Tepšić Petar

Salatić Lucija

Worman Lea Naomi

Izdavač: Umjetnička škola
Luke Sorkočevića
Strossmayerova 3

Za izdavača:
Dario Čagalj, prof.

Autori projekta:
Ivana Selmani, prof. savjetnik
Luko Piplica, prof. savjetnik

Postav izložbe:
Viktor Daldon, prof.

Dizajn kataloga: Maro Krile, prof. mentor
Omot: Luciana Kapović

Tisak: Fotostar

Izložba je realizirana
uz potporu Grada Dubrovnika

[galerijamladih.usls](https://www.instagram.com/galerijamladih.usls)